

bus, in loquela, in voce, in intuitu referre progenitores, aut fratrem referre fratrem; unde Nestor apud Homer. Odyf. lib. 3. Telemachum alloquens inquit:

Si vere illius filius es; admiratio me habet intuentem, Etenim verba similia sunt, neque diceres, Virum iuniorum adeo concinna fari.

Et quarto ejusdem Menelaus Pifistrato.

Talis, inquit, & patris es, qui & prudentia loqueris. Non secus etiam Virg. & Aeneid. lib. 3. Euandrum introducit Aeneam ita alloquentem:

Vi te, fortissime Teucrum, Accipio, agnoscoque libens, ut verba parentis, Et vocem Anchysæ magni, vultumque recolor.

Et Torq. Tafl. Cont. 3. ff. 61.

O quanto di sembianz a lui fratiglia Se ben alquanto di stavo a cade. E Baldovin (risponde), è ben si scopre Nel volto a lui fratel, ma piu ne l'opre.

Et Ovid. Metamorph. lib. 2. de Horis:

Facies non omnibus una, Nec diversatamen, qualem decet esse sororum.

Constat autem, & probat abunde Gal. in lib. Quod Anim. mor. corp. temp. seq. class. 1. mores non aliunde

28 hominem habere, quam ab eademnet corporis temperatura, ubi ergo similes mores conspiciuntur,

29 similem argui posse temperaturam corporum non negandum, quod & in hominibus ejusdem regionis manifestum sit, quosdam enim temperamento calidiores, & ad adustionem vergente ut Hispanos animo videbis elato, superbo, quosdam ut Italos cæteris magis temperatos prudentes, & sic de reliquis. Cum ergo filii assimulantur parentibus, ut dixi, etiam in moribus, dicendum etiam in temperatura convenire, & similes esse, & idcirco etiam in externa effigie illis assimilari.

Denique ex similitudine sanitatis, & morbi potest etiam argui temperamenti similitudo, & ab hac similitudo effigie: nam parentes nonnullis morbis obnoxii filios eisdem morbis obnoxios procreant, contra sani sanos generant; idcirco ut plurimum Epilepticus Epilepticum, Melancholicus Melancholicum, lienosus lienosum, Hepaticus Hepaticum, calculosus calculosum, podagricus podagricum, & robustus robustum generat, quæ morborum, & sanitatis similitudo non aliunde provenire potest, ut mihi videtur, quam à Naturali partium temperie, aut intemperie.

30 Objicies tamen, multos isdem animi moribus dotari, ac isdem morbis, quibus parentes tentabantur, obnoxios esse, tamen faciei similitudinem nullam habere, & contra multos in facie alterutri ex parentibus assimilari, tamen toto cælo à temperamento parentum distare. Respondeo, quod, sicuti supra etiam annuimus, temperamentum considerandum est respectu totius, & respectu partium, atque hac ratione quomodo in moribus aliquando natus fit parentibus similis, in effigie dissimilis, in una parte cum uno, in altera cum altero conveniat, facillime reperies; siquidem si temperamentum totius habebit ex patris femine, assimilabitur patri in moribus, & animo, in capite tamen poterit prævalere aliud temperamentum, quod magis conveniat cum temperamento capitis genitricis, & sic in facie referet genitricem, & tunc filius isdem morbis tentabitur, quibus tentabatur pater, qui à totius intemperie oriuntur, & poterit etiam aliis tentari, qui à capite

peculiariter oriuntur, quibus mater erat obnoxia; sic etiam & in reliquis considerandum, Hepatis temperamentum simile temperamento Hepatis genitoris filium efficiet isdem passionibus obnoxium, quæ ad concupiscibilem spectant, isdemque morbis, quibus pater subijcitur; cordis temperamentum simile temperamento cordis genitricis filium efficiet isdem morbis, ac pathematis subiectum, quibus mater erat, sic & ea quæ ad irascibilem pertinent, & ad vitales facultates familia effinget in nato simile temperamentum, qualia in matre conspiciuntur. His addo similitudinem unius ejusdemque viri sibi ipsi comparatam; nam palam est ex mutatione interni temperamenti occasione ætatis, mutationis rationis vice, cæli, aut quacunque ex causa mutari effigiem ita ut idem homo sibi ipsi dissimilis existat si paulo habitior quam antea fuerit evaserit, & ex tenui pinguis, & carnosior evaserit, aut contra ex carnoso, & bene colorato, tenuis, & male coloratus fiat. hoc pacto Scythæ apud Hipp. de aère, aquis & locis, ita ex morbis, aliique accidentibus effigiem mutant, ut ex masculis in feminas degenerare videantur.

Tandem quid de accidentalibus illa similitudinis causa sentiamus jam aperierim, dic o ergo, quod naturaliter similitudo à temperie similitudine fit; contingit tamen, (sed raro ita ut monstrificum quid potius, quam secus sit judicandum,) ut imaginatio per accidens possit esse similitudinis externa causa, & tunc imaginare mihi indutrium quemdam pictorem, qui ex proprio Marte figuras colorat, & de pingit, inter dum vero non ex proprio Marte, sed exemplari aliquo sibi proposito. Naturam pictori ex suo Marte pingenti assimilandam puta, quæ non nisi prout à temperamento manu ducitur factum effingit, ac format; eandem vero cum factum alicui phantasmati sibi ab imagine presentato similem efformat, pictori similem puta, qui exemplari sibi proposito figuras delineat: non aliter enim afficitur ipsa Natura, cum aliquod sibi Phantasma ab imagine presentatur, quam sibi in pictura idem conspiceret Arist. res. lib. 3. de Anim. cap. 3. Quod etiam ante illum firmabat Plat. in Phil. vers. med.

Qua de re jubet Plato. 6. de Leg. in fin. quod liberorum generationi operam dantes, etiam imagine ad opus se convertant, ut pulcherrimam, & optimam inde prolem reportare possint. sed si omnes homines, ut ibidem ipsemet dicebat, qui communem aliquam actionem tractant, quando & sibi ipsis, & actioni animi advertunt omnia pulchra, & bona efficiunt, ubi vero mentem non habuerint, aut non adhibuerint contra, non video quam ratione jubeat ille, ut imaginationem in coitu phantasmatis occupemus, hoc enim non est Veneræ actioni advertere, ex retractione enim spirituum ad sensum communem, ut aliquid imaginemur, semen spiritibus depauperatum relinquemus, & minus etiam energiz actio illa habebit, unde est, quod parentes optimi, & sapientes filios pravos, & insipientes generent, ut Alex. querit Probl. lib. 1. probl. 28. Quem & inter Iureconsultos citat Tiracquell. de leg. Connub. l. 13. num. 154. nam quia mentem divertis occupant cogitationibus, & imagine etiam ad ea currunt, quæ alias illis obversantur, spiritus à femine avertunt, neque referre putant quibusnam phantasmatis imaginatio sit implicita; nam cum actio illa veneræ ad concupiscibilem animæ partem spectet, imaginatio ad partem principem, una

una ab altera impeditur, spiritusque ex unius celebratione ab alius distrahitur; omnis enim actio quæcunque illa sit spiritibus eget, si ergo similis, ac optima proli desiderio tenemur, non secus ac bruta totos nos Veneræ actioni tradere, ac ipsius Veneris illecebri nos credere, ac attentos esse necesse est; alioquin siue imaginationem una, aut alia re occupes, nihil interest, nam actionem illam concipiendi vel impediens, vel non eo, quo velles modo, proposito sine poteris.

S V M M A R I V M.

- 1 Filiationis probatio est difficilis.
- 2 Similitudo non facit quem presumi esse filium ejus, cui est similis.
- 3 Similitudo provenit ex cogitatione Mulieris tempore coitu.
- 4 Similitudo aliis administris juncta probat filiationem. contrarium num. seq.
- 5 Similitudo debet semper facere probationem filiationis.
- 6 Simile generatur à simili.
- 7 Imaginatio immitare potest conceptus effigiem.
- 8 Exempla ad probandum similitudinem ex imagine non proveniunt, rejecta.
- 9 Similitudo posthumi cum parente major, ac magis conspicua, quam inter cæteros, & cur.
- 10 Imaginatio non potest assimilare in hora conceptionis, & cur.
- 11 Nihil agere potest in id, quod sibi præsens non est.
- 12 Subjectum similitudinis quoddam sit.
- 13 Naturaliter similitudo non causatur ab imagine.
- 14 Imaginatio non agit ex electione.
- 15 Similitudinis præsumptio multum argere debet. contrarium num. seq. dic ut num. 18.
- 16 Interna similitudo præcipue attendenda.
- 17 Interna similitudo non potest ab imagine alterari.
- 18 Imaginatio non agit in ea, quæ suo modo non cognoscitur.
- 19 Quamvis ratione imaginatio alterare possit formam partium.
- 20 Interna similitudo à Natura semper est.
- 21 Interna similitudinis cognitio ex quibus habeatur.
- 22 Due conjecturæ interne similitudinis.
- 23 Morum, & morborum similitudo ab interna forma.
- 24 Similitudo morum quomodo probet.
- 25 Mores unde.
- 26 Natura semper prævalet consuetudini.
- 27 Similitudo morborum, & sanitatis, quomodo probet.
- 28 Morbi similes ad similitudinem internam consequuntur.
- 29 Similitudo externa interne juncta debet facere probationem filiationis.
- 30 Similitudo inaget multum.

Similitudo an debeat facere conjecturam filiationis.

Q V Æ S T I O I V.

DE similitudine ob argumenti rum difficultatem, tum juvenitatem longioribus fortasse egimus, quam ad hujusce operis institutum, & ad ipsas Legales materias pertineret; omnia tamen ad

hunc finem unum dirigentes, ut tandem pro ipsis Iureconsultis disquiramus, quamnam conjecturam capessere liceat filiationis ex filiorum similitudine; & quomodo ex hoc filiatio probari possit.

Habent ipsi Iureconsulti filiationis probationem pro re admodum difficili, ac pene impossibili. facit l. Quia semper. ff. de injus vocand. Glof. in l. Lminus. ff. de condit. & demonstr. & in l. filium. ff. qui sunt sui vel alien. l. w. quom difficultatem cognovisse etiam antiquiores testari potest Telemachi dictum apud Homer. Odyf. 1.

Carm. Eleg. num. 435. dicentis:

Mater quidem me dicit hujus esse, sed ego Nescio, nondum enim aliquis suum genitorem ipse novit.

Hæc tamen difficultas magna ex parte cessaret, si modo apud ipsos Iureconsultos similitudo faceret præsumptionem filiationis, sed contra illi eam conclusionem ratam jam habent, sobolis similitudinem non facere eam præsumi ex eo fuisse susceptam, cuius similis existit. Gabr. Concl. comm. lib. 1. concl. 14. num. 7. tit. de præsumpt. Ruin. conf. 53. num. 9. vol. 5. Menoch. de Arbitr. Ind. lib. 2. cent. 1. cas. 89. num. 97. Malcard. de probat. concl. 792. num. 10. vol. 2. dicunt etenim talem similitudinem provenire ex cogitatione Mulieris tempore conceptionis, ita Bart. in l. Gall. ff. de lib. & Posth. num. 14. Mohed. decif. 1. alias 19. num. 2. tit. Qui filii sunt legitimi. Ruin. ubi supra num. 9. Malcard. ibid. mem. 7. Gratian. Discept. Forens. cap. 567. num. 32. vol. 3. & facit Theocriti auctoritas Idyll. 17. dicentis:

Impia enim mulieris animus, semper apud virum alienum,

Et faciles quidem partus sunt, sed liberi nequam similes sunt patri.

Verumtamen, licet voluerint DD. similitudinem per se solum non probare filiationem, cum aliis administris tamen junctam probare firmarunt, ita Mohed. ubi supra num. 97. (licet ipse contrarium verius esse existimet.) Gratian. loco citato num. 29. Marra vol. 153. num. 3.

Ut ergo quatenus ad nostram pertinet institutionem, hujusce rei veritas detegatur, in mentem iis revocatis, quæ in superiori questione de vera similitudinis causa attulimus, dicendum videtur, quod similitudo deberet semper, & ubique facere maximam, urgentissimam præsumptionem filiationis, quia naturaliter ob inliri temperamenti convenientiam, quod in feminibus reperitur, simile non nisi à simili generatur.

Iure ergo optimo Arist. lib. Politic. 2. cap. 2. communitatem illam filiorum in Republica, quam tan-topere desiderat Plat. sue Rep. lib. 5. non solum respuit, sed imbrobat, & tanquam rem impossibilem, ut executioni demandetur non ob aliud existimat, nisi quia semper it, qui ex natis aliquem visum se referre, ac sibi similem esse observarent, illum pro filio proprio haberent, & acceptarent, non vero cæteros omnes promiscue, atque hac ratione propensio in hunc aufereret, deheret vero in alios, & communis rerum destrueretur abique dubio. Quia in summa, naturaliter filii similes nascuntur patribus, quod in infinitis exemplis patet: Homer. Odyf. 1.

Minerva ad Telemachum:

Sed age, mihi hoc dico & vere enarrato, Natus ex ipso tantus filius sis Phylæ,



Veementem enim & capite & oculis pulchris similes illi.

Horat. lib. Od.

Laudantur simile prole puerperæ.

Cæterum tamen negare non auserim, imaginationem aliquando immutare posse conceptus effigiem, eamque ab ea, quam fortasse facilius fortiretur, similitudine deviare, tamen illud, ut superius annuebam, ita de raro contingere crediderim, ut pro monstrifica potius re, ne pro miraculo dicam, habendum putem, quam fecus: non enim tam facile contingere, ut Legumperiti, & cum iis alii doctissimi viri sibi persuaserunt, ut sola imaginatio in tempore conceptionis ad illud præstandum sufficiat, non nisi exallatis ab illis exemplis, aliisque ex rationibus moveor, ut credam: nam exempla adducta à Gratiano, & ab aliis, & cætera de muliere illa, quam defendit Hippocrates, & de altera quam defendit Quintilian, cujus historia similis omnino est ei, quam recitat Heliodor. hist. Æthiop. lib. ultim. & quam etiam tam eleganter cecinit Torq. Tass. sui Poem. cant. 12. & de altera, de qua Damascen. apud Paræum lib. 24. qui est de monstrosis, quæ filiam pilis opstam peperit, quod in cubiculo imaginem divi Ioan. Bapt. pelle camelina indutam haberet, omnia, inquam prædicta, & si quæ alia sunt exempla mihi persuadent, imaginationem in conceptionis illo momentaneo spatio non agere, sed temporis diuturnitate operari. prædictæ enim omnes mulieres non ex contemplatione sola in actu coitus, sed ex frequenti, ac iterata, & quotidiana imaginum sibi ob oculos oberrantium contemplatione effigiem imagini similem natis indiderunt. argumento sit similitudo, quæ in posthumis multo magis elucet, quam in cæteris filiis, ut ego pluries observavi: cur enim id in Posthumis facilius evenit, nisi quod iterata, ac frequentata Viduæ matris imaginatio in demortui conjugis contemplatione plurimum, ac enixe fixatur, ac hæret? quod si satis esset imaginatio in hora conceptus, nulla major ratio esset, cur Posthumus cæteris magis progenitori similis nasceretur.

11 Quomodo autem momento, & in hora conceptionis assimilaret imaginatio? nam quid assimilaret, si nihil tum temporis generatur? nihil enim agere potest in id, quod sibi præsens non est, at subiectum similitudinis (extremæ dico) partes sunt, quæ nostris oculis subjiciuntur, quæ tum temporis, quomodo præsentem sunt imaginationi, si non nisi per multos post dies delineantur, efformanturque? Impressio ergo imaginationis in conceptum, oportet, ut in infirmi semine conservaretur, si in hora conceptionis imaginatio similitudinem foetus imprimit.

Verumenimvero non solum imaginatio in hora conceptionis nihil operatur, sed vix quicquam, nisi rarissime, toto gestationis tempore, nam, ut diximus, naturaliter similitudo ab imaginatione non provenit, quod maxime testantur Historiæ à Menochio adductæ ad probandum contrarium, ut est historia Herculis, & Iphicli, & altera ab Arist. in lib. de hist. Animal. & à Plinio etiam enarrata; nam in his casibus ambo conceptus debuissent assimilari alteri ex progenitoribus, non autem quisque progenitori proprio, quia cum imaginatio non agat electione, non magis in unum, quam in alium agere debuit, & etiam ex electione ageret, quomodo notum habebat, binos in utero esse, ita ut utrum-

que assimilare, cui magis libitum esset, illa potuerit? hujusmodi ergo historiæ, si quæ alia, ut dicebam, probare possunt, naturaliter similitudinem ab imaginatione non provenire, sed ab individuali ipsius feminis natura, quæ nihil aliud est, quam peculiariter temperamentum, ut supra probavimus; quod ergo semen ab adultero profectum est, quia convenientiam habebat cum temperamento, & natura adulteri, similem adultero sobolem procreavit, quod vero à Marito similem ob eandem causam natum fecit Patri.

Multum ergo urgere similitudinis præsumptionem, ex his jam palam factum esse credo; & prouderet alias legumperitos statuisse existimo in eo casu, de quo in qu. seq. præsumtum enim filium esse illius, cujus est similis. Tiraq. qui ad hanc opinionem plures adducit. de leg. connub. glof. 7. num. 52. at quoniam obstant multa exempla similitudinis inter ignotas personas, & id, quod obijcit, nimirum, quod si similitudo faceret præsumptionem aliquam filiationis, aut agnationis, sequeretur omnes similes habere inter se relationem aliquam consanguinitatis, idcirco moderandum dictum nostrum videtur, ac, ut sequitur, interpretandum.

Dicamus ergo, quod non sit standum soli similitudini in filiationis probatione, sed cum aliis præsumptionibus etiam levioribus junctam evidentissimam facere præsumptionem filiationis, vel fraternitatis, ob id, quod jam pluries repetitum est, quod naturaliter similitudo à rei Natura causam habet, non vero ab imaginatione, ut supponunt.

Sed inter præsumptiones, quæ adjunctæ externæ similitudini plurimum operari possunt, est similitudo interna, ex qua, ut supra dixi, etiam animi mores, & cætera multa habentur, hæc enim interna similitudo nec potest ab imaginatione ullo modo alterari, siquidem imaginatio non potest agere in ea, quæ suo modo non cognoscit, at non cognoscit intrinsecam hanc feminis, aut foetus naturam; & nullum ex tali, aut simili re elicere potest phantasma, cum non præsentetur exterioribus sensibus, à quibus omnes rerum sensibilium species, ac phantasmata ipsi præsentantur. si ergo imaginatio per hoc alterat externam foetus effigiem, quod Naturæ ipsi operanti aliud phantasma præsentet, & hujus exemplari eam uti cogat, & ad ejus phantasmatis similitudinem propositam sibi feminium materiam effingere, ac delineare, cum non potuerit simile phantasma internæ Naturæ illi præsentare, ut juxta illius similitudinem operari illam impingeret, patet, quod nullo modo potest internæ similitudinis causa esse neque ex natura, neque ex accidenti; quamobrem hæc interna similitudo à natura cum semper sit, & non ab accidenti, si probari possit adesse, plene cum aliis adminiculis filiationem probare poterit. Certum enim est, plures animi propensiones, & affectus à semine parentum una cum corpore haberi, licet de foris adveniat, neque de potentia materis eruat, ut docet catholica veritas, quod etiam notavit Tiraq. de leg. com. glo. par. 7. in l. 7. num. 2. apud quem plura de hac morum, vel potius animi similitudine videat, si libet, Iurisperitus.

Sed præcipua difficultas est, quo pacto cognosci debeat hæc interna similitudo, quippe cum externis sensibus eam assequi non liceat, & quamvis, ut verum libere fatear, ea res difficultate non careat, tamen nos posse in ejus cognitionem venire duabus urgentissimis conjecturis mihi videtur, ex morum

rum duntaxat similitudine, & ex similitudine morborum, & sanitatis, de quibus jam supra mentionem habuimus.

26 Vtramque etenim hanc morum, inquam, & morborum similitudinem ab interna similitudine provenire jam supra probavimus, ut plurimum ergo iracundus iracundum, invidus invidum, superbus superbum, timidus timidum, auidax audacem generat; sic etiam & misericors misericordem, castus, temperatus, castum ac temperatum procreat. Et licet, & superius dixi, ex Homero, aliquando filii mali ex patribus bonis nascuntur, & è contra, & videatur nobis contrariari Theognid. sententia in Carm. Eleg. num. 435. dicentis:

Si vero procreari possit, & inseri in homine mens, Nunquam ex bona Pavre esset malus filius.

Quos versus citat Plat. in Menon. seu de virtute.

Tamen dicamus, quod si confiteri patrem, vel qui pater præsumitur fuisse ebrium, iracundum, aleatorem, furem, audacem, vel è contra, & filius, vel qui filius præsumitur, similibus moribus præditus sit, jam suspicari possumus, hos inter se similes esse quoad internam similitudinem, & sic ea ex hac parte probata remanebit. quia, ut dixi, similes filii ut plurimum nascuntur parentibus etiam in moribus, quod ex Iureconsultis testatur Tiraq. de leg. connub. glo. 1. par. 7. num. 2. & filii imitantur vitia parentum. Ceval. in spec. op. comm. contr. comm. quasi. 653. num. 2. Grammat. de off. 18. num. 1.

28 Quamquam vero mores plurimum ex consuetudine habentur, & institutione à puero, ex quibus naturalis propensio immutari videtur, unde est, quod consuetudo dicta est altera Natura. Glo. in l. si quis Posthumus ff. de lib. & Posth. in verbo consuetudo, & ex nostris Gal. 2. de mor. muscul. cap. 7. class. 1. & alibi saepe, tamen semper ipsa Natura prævalet, Quam licet expellas furca, tamen ipsa recurrit.

Et ut Pindar. in Olymp. Od. 13. dicebat; Impossibile, occultam e ingenio mores.

Quamobrem facete Chremes apud Terent. in Heaut. act. 5. scen. 3. confirmans suam uxorem Sostratam, ne dabitur negare Clitiphonem esse suum filium, quia, inquit, Sed quid magis credendum est.

Is quod est consimilis moribus convincens ex te natum; nam tui similis est prole.

Nam illi nihil vitii est relictum quin id videm sit tibi.

& Arist. Polit. lib. 1. cap. 4. ex universali hominum opinione hæc habet. Putant enim, ut ex hominibus hominem, & ex bestiis bestiam, sic ex bonis bonum procreari.

30 Cæterum ex morborum, & sanitatis similitudine evidenter quoque probati potest similitudo interna: nam filii ex sanis parentibus orti, sani ut plurimum degunt, ex morboris morborosi; quin etiam & qui ex parentibus, qui secundum ætates sani, aut morborosi vixerunt, etiam filii nascuntur in iisdem ætatibus iisdem, vel similibus morbis obnoxii; sunt insuper aliqui morbi, qui hereditarii eo nomine vocantur, quod à parentibus in filios migrent, de quibus Fernel. Pathol. lib. 1. cap. 11. ut arthritidis, seu articularis morbus, nephritis, epilepsia, & hujusmodi. Si ergo qui pater præsumitur epilepticus erat, calculosus, hepaticus, podagricus, pthicus, & hujusmodi, & qui filius præsumitur epilepticus, calculo, podagra, hepatis distratæ, pthici, aliisque morbis, ut ille obnoxius sit, plenissimam quantum permitti

potest ex hoc habere poteris filiationis conjecturam, sequuntur enim tales morbi ad internam similitudinem, hoc est ad temperamentorum convenientiam, quam filios à paterno semine sortitos esse non dubitandum ex iis, quæ supra adduxi.

Non ergo sic temere de externa similitudine pronuntiandum, ut non faciat filiationis probationem, si cum interna præsertim conjungatur, quamobrem maxime mihi probatur Gratian. opin. in citato cap. 567. à num. 58. ad plures segg. qui similitudinem multum urgere, & non levem præsumptionem filiationis facere voluit. Nam filii frequentius, & ut plurimum pares simillimos referunt. Alciat. in l. Quæst. alia. num. 6. ff. de verb. sig. Ac profecto apud me nunquam bene audiret mulier illa, quæ alteri similem præsertim familiari alicui, ac domestico, vel suspecto viro filium generaret; recte Catul. lib. Carm. num. 54. in Nuptiis Julæ, & Manlii, ita illis auguratur futuram prolem. alias 62.

Sti suo similis patri. Mantio, & facile in cæcis Nescitur ab omnibus, Et Pudicitiam suæ Matris indicet ere.

Denique licet satis superque cognoscam apud Legumperitos ea, quæ de probanda interna similitudine attuli, difficilis omnino esse probationis, tamen si ea adducere destituissem, mancus mihi fuisse viderer, & ipsos absque rationabili causa meis laboribus, qualescunque sint, defraudasse. adducenda ergo tum ob hæc erant, tum quia meliora meo iudicio in tam abstracto, ac difficili argumento adduci non poterant, tum etiam quoniam novi aliquid non irrationabiliter continere mihi videbantur.

S V M M A R I V M.

- 1 An natus ex muliere, quæ illico à conjugis obitu alteri nupsit, & non, aut decimo peperit prioris, vel posterioris sit Medici iudicium requiritur.
- 2 Prima conjectura.
- 3 A morbis longis excingitur virilitas.
- 4 Morbi generationem impediunt.
- 5 Parisi opinio de calculo laborantibus refellitur.
- 6 Secunda conjectura.
- 7 Senex in sexagesimo anno ad generandum ineptus.
- 8 Tertia conjectura.
- 9 Quarta conjectura.
- 10 Odium, & malevolentia conjugum generationem impedit.
- 11 Amor conciliat generationem.
- 12 Quinta conjectura, quam ampliare potes, ut nu. seq.
- 14 Femina nascitur tardius, quam maris.
- 15 Sexta conjectura.
- 16 Similitudo semper facere debet maximam præsumptionem filiationis.
- 17 Imaginationis vis non tanta est, quanta aestimatur.
- 18 Multa in imaginationem rejicimus, quorum culpa nulla imaginationis est.
- 19 Similitudo ab imaginatione dependens est ex raro contingentibus, & monstruosum quid.
- 20 Similitudo maxime habere potest locum in hoc casu.
- 21 Octava conjectura.
- 22 Multi juvenes non nisi feminas generant, qui senescentes mores procreant, & è contra.
- 23 Ultima conjectura.



Filius mulieris, quæ illico ab obitu conjugis alteri nupit, & novem, decemve mensium spatio peperit, cuiusnam præsumi debeat.

QVÆSTIO V.

Videtur aptus hic locus esse, ut eam quæstionem discutiamus, definiamusque, quam nobis discutendam, ac definiendam remittunt Iureconsulti, talem casum effingentes. Mulier quædam, mortuo marito, illico nupit alteri, & novem decemve mensium termino tam à prioris obitu, quam à contracto matrimonio cum posteriori, filium, filiamve est enixa, dubitatur cuiusnam censendus sit is filius, cum ex utroque pro temporis ratione præsumi possit fuisse natus, in eamque rem iudicium nostrum exposcunt ex iis, quos adducit, & sequitur *Surd. deest. 83. num. 11.*

1 Primo ergo loco dubium non est, quod si prior maritus ex longa infirmitate decesserit, vel per messem, aut quadragenarium spatium ægrotaverit, filius secundi mariti omnino est præsumendus, facit *l. filium. ff. qui sunt sui vel alieni. l. 1. à morbis enim præteritum longis virilitas extinguitur saltem ad tempus. Fernel. Patholog. lib. 6. cap. 17. & consequenter etiam potentia generandi. Eiusdem etiam ponderis esset præsumptio deducta ex eo, quod prior maritus ex aliquo accidenti inhabilis fuisset ad generationem, ut si jam multo tempore prægresso morbo aliquo detentus fuisset adimentem, aut impediens generationem, quales essent morbi genitales partes occupantes, aut iis infervientes, aut etiam principem partem obidentes, & huiusmodi, qui bene noti sunt in Medicina expertis: non video tamen qua experientia, aut cuius auctoritate doctus Paris. *conf. 29. num. 80. lib. 2.**

2 firmaverit, Calculo laborantes generare non posse, & esse infecundos; nam ego propria experientia scio, viros maxime calculolos fecundissimos extitisse, inter alios virum novi, qui sexaginta annis major adhuc generabat, & tamen calculo laborabat, ita ut singulis pene mensibus intensissimis ex eo doloribus affligeretur, æquabat eam calculus, qui ex ejus cadavere excisus est, ovigallinaei magnitudinem.

3 Secundo, si prior maritus erat senex, ac præteritum si sexaginta annis major extitisset, secundus vero junior, aut è contra, filius potius junioris, quam senioris est præsumendus; *Surd. citat. deest. 83. num. 18.* Senex enim in sexagesimo anno ad generandum impotens ut plurimum judicandus. *Menocho. de Arbitrar. Iud. lib. 2. Cent. 1. Cas. 89. num. 58.* & faciunt ea, quæ adduxi in tit. 1. de Etatibus quæst. 9. à num. 32. ad plures sequ. aptitudo ergo generandi semper præsumi debet magis respectu Junioris, quam Senioris, *Surd. ibid. num. eodem.* Limitata tamen utriusque ætate, nam vir quadraginta annorum aptior ad generandum, quam in prima pubertate constitutus; quamobrem de ætatibus generationi habilibus illud venit intelligendum. licet sola ætas ad hoc considerari non debeat, sed infirmul virium robur, ex quo interdum sexagenarius magis habilis ad generandum, quam quadragenarius. ætas igitur considerabitur, data virium paritate, alias non.

Tertio, si non obstante, quod prior maritus esset 8 in ætate habili ad generandum, tamen per longum tempus generare destitisset, ut per octo, aut plures annos (nam si constaret fuisse sua natura sterilem, aut nunquam generasse, jam salva res esset) notumque esset non evenisse hoc ex defectu ipsius mulieris, quia illa semper sana manserit, nec aliquo difficili morbo detenta fuerit, ex quo per paucos dies, aut menses ante mariti obitum convaluisse dici posset, tunc filius ex secundo natus esse judicandus est.

4 Quarto, si constaret, mulierem priorem virum 9 odio semper habuisse, & omnem conjugalem amorem in utriusque pectoribus fuisse extinctum, vel etiam contra, priorem amasse, posteriori vero iritam nupisse, filius ejus potius præsumendus, quem mulier amabat, quam alterius, quia si quid aliud odium, ac malevolentia conjugum generationem impedire potest recte *Ætio. lib. ult. cap. 26. Roder. à Castr. lib. 3. de mor. mul. cap. 2.*

5 Ex quo supposito sequitur, quod si pateret, mulierem amore ductam, ac Veneris stimulis agitatum secundo marito ante tempus sibi ab honestate permissum nupisse, ut facile in hoc casu præsumi potest, tunc filium secundi viri esse certo conjectari licet, quia quemadmodum, ut supra dixi, odium impedit conceptionem, sic amor conciliat genituram, & conceptum, *Actius ubi supra.* & firmiter Medici omnes in capite de sterilitate, concupiscentie enim muliere, & amore erga virum suum flagraante, os utri in actu coitus, & in feminis præcipue emissionem irruenti virili semini occurrit, ipsumque atque una ipsum virile membrum amplectitur, ac veluti exugit, unde facile fit conceptio, ut tradunt omnes *Med. Celsalpin. Ari. Med. lib. 8. cap. 5.*

6 Quinto, ultra prædicta ad eam rem comprobant plurimum faciet dierum computus, etenim si filius nascatur in fine noni, præsumendum est, illum ex secundo natura, si vero in principio alia adminicula sunt inspicienda. multum etiam in hac conjectura operabitur differentia sexus, numero dierum adjuncta: si enim femineæ sexus sit partus, & edatur noni initio, quantum est ex hoc prioris est judicandus, femina enim maribus tardius nascuntur, utpote in fine noni, vel etiam in decimo, faciunt quæ adduxi *Tit. 2. de par. legit. & vit. quæst. 2. & quæst. 5.* si autem nascatur in fine, casus erit dubius, quantum erit ex hoc, & ad alia recurrendum, quod si masculi sexus fuerit, & nascatur in fine noni, ob eandem ipsam rationem secundus censendus est, si in principio, ob id ipsum prioris est judicandus, in singulari vero casibus alia conjectura perquirenda. hæc vero conjectura considerata est à *Marescoto 153.* in quo casus habetur mulieris, quæ ab obitu mariti per messem, aut paulo majorem distantiam nupserat, & in septimi initio à matrimonio contracto filium pepererat, quo casu licet forte nullam intervenire posset dubium, quin filius primi mariti esset, tamen ex eo quod pro ratione natus præsumi poterat ex secundo, quia septimestris erat, non ab re de hoc dubitabatur; recte tamen prioris mariti fuisse eum decisum est, forte quia fortior erat, quam si septimestris fuisset, esse debebat.

7 Sexto, licet, si communi opinioni attendamus, similitudo in hoc casu minus, quam in cæteris probare possit filiationem, tamen meo iudicio, & hic

16 hic, & ubique maximam facere debet præsumptionem: neque enim ego imaginationi tantum tribuo, quantum plerique faciunt, qui eam liberos pro parentum arbitrio pulcherrimos effingere posse sibi persuadent, (miror etiam non affirmaverint, ab imaginatione dependere, ut mares, aut feminae nascantur) quod si fieri tam facile illud posset, multo plura indices monstra conspicerentur, quam nunc conspiciantur, & pulchriores multo procrearentur liberi, quam nunc procreantur, ut notat *Pilpan. Ripa in tr. de nat. supr. cap. 162. num. 41.* cum pene innumera in horas imaginemur & in coitum nos, & mulieres dum utero gerunt, & tamen paucissimi sint, qui parentibus omni ex parte dissimiles nascantur. Immo plura in imaginationem, ut ego sentio, rejicimus, quorum nulla omnino culpa apud illam residet. Iam enim experimenta de genendis nonnullis animalibus matrum imaginationem ad subjectæ alicujus rei contemplationem allicientes, non ita vera esse, quin ut plurimum fallacia sint fortasse iis, qui experti sunt, vel experiri ea volent notum satis superque erit; fat autem scio, experimentum *Iacob. Genes. cap. 30.* non omnino naturale existere, neque culibet experienti, ut *Iacob* responsum facile adducor, ut credam quod etiam firmat *Thom. Erast. in disputat. contra Paracels. par. 1.* habeo meæ sententiæ fautores *D. Chrysofom. & Hidor.* quos refert *Martin. Delri. lib. 1. Magic. disputat. quæst. 3.* & *Vainer. lib. 2. de fascin. cap. 7.* imo & ipsum *Iacob* dicentem, Absit Deus gregem patris vestri, & dedit mihi, & nisi fuisset Deus patris mei, vacuum remisisset me.

19 Hujuscemodi ergo naturam similitudines ab i-

maginationis vi dependentes, esse ex raro contingentibus iterumque iterumque affirmo, & vix multis revolventibus, non dicam sæculis, sed annis, simile quidpiam evenire existimo. In hoc tamen casu magis, quam in aliquo alio, maxime habere potest locum imaginatio, nam vel demortui conjugis memoria, vel novus posterioris amor multum naturalem figuram alterare poterunt, ita ut natus similis existat etiam ei, cujus fortasse non fuerit filius.

21 Septimo potest etiam conjectura aliqua, licet admodum fallax desumi ex hoc, nimirum si alter conjugum mares semper generavit, vel semper feminas, ut evenire interdum tradit *Arist. 7. de histor. Anim. cap. 9.* tunc enim si prior exempli gratia femellas generabat, & partus masculus sit, secundum viri est præsumendus, sic & de decimo dicendum. Sed hæc, ut dixi, difficulter probabunt, cum videamus multos in juventute non nisi feminas generasse, senescentes dehinc masculos procreare, & vice versa eodem *Arist. teste* ubi proxime.

23 Denique non nihil etiam notitiæ præstare potest diversitas ferendi uteri; si enim mulier cum utero gereret ex priori marito multo molestari, ac diversis symptomatibus consueverat, nunc autem vel nullo modo molestatur, vel diversis accidentibus, si tunc optime habebat, nunc autem multo minus tollerabilem patitur graviditatem, filium secundi viri esse asserendum, licet & hæc conjectura non minus ac superior satis dubia existat; eas tamen cum aliis nonnihil operari dubium non est; & hæc de superioribus conjecturis, quarum duæ posteriores ponuntur à *Codronchio in method. septicæ. cap. 15.*

Tituli Quinti Finis.





PAVLI ZACCHIAE

Medici Romani

QVÆSTIONES  
MEDICO-LEGALES.

Liber Secundus,

CONTINENS

TITVLOS TRES,

quorum

*Primus* est de Dementia,

*Secundus* de Venenis,

*Tertius* in ll. aliquot. ff. de Ædil. edict.

Lib. II.

ij. A

SAN-